

Uitspraak Commissie van Beroep Financiële Dienstverlening nr. 2022-0045

(mr. drs. W.J.J. Los, voorzitter, mr. dr. S.B. van Baalen, prof. mr. D. Busch, drs. F.J. van der Ent MHA, F.R. Valkenburg AAG RBA, leden en mr. H.C. Dobbelaar-ten Cate, secretaris)

Beroepschrift ontvangen op 16 december 2020
Ingediend door de consumenten
Wederpartij ABN AMRO Levensverzekering N.V., gevestigd te Zwolle, hierna te noemen de verzekeraar
Datum uitspraak 13 september 2022

Samenvatting

Beleggingsverzekering. hefboomeffect van risicopremies. De verzekeraar heeft geen informatie- of waarschuwingsplicht geschonden. De uitspraak van de Geschillencommissie wordt bevestigd.

1. De procedure in beroep

1.1 De Geschillencommissie Financiële Dienstverlening (hierna: de Geschillencommissie) heeft op 11 december 2020 tussen partijen een bindend advies gegeven (dossiernummer [nummer], gepubliceerd onder nummer 2020-1027). De consumenten hebben daartegen beroep ingesteld bij beroepschrift van 16 december 2020.

1.2 Het verdere verloop van de procedure blijkt uit:

- het op 2 februari 2021 ontvangen aanvullende beroepschrift van de consument, met bijlagen, met daarin de gronden van het beroep
- het wrakingsverzoek van 1 april 2021 van de consumenten
- de beslissing van 16 april 2021 op het wrakingsverzoek
- de e-mail van 16 april 2021 van de consumenten met een bijlage
- de mondelinge behandeling op 10 mei 2021
- de brief van 21 mei 2021 van de Commissie van Beroep met betrekking tot het aanhouden van de zaak en de kosten
- de op 17 maart 2022 ontvangen nadere uitlatingen van de consumenten, met bijlagen
- de nadere uitlatingen van de verzekeraar van 11 april 2022, met bijlage
- de mondelinge behandeling op 13 juni 2022 en de daarbij overgelegde spreek aantekeningen van partijen

1.3 Bij de mondelinge behandeling op 13 juni 2022 waren de consumenten niet aanwezig, maar wel hun gemachtigden M. van Rossum en de heer R. Graafsma. Namens de verzekeraar was mr. [naam 1] aanwezig, bijgestaan door mr. M.B.C. Kloppenburg en mr. A.E.C. Wissink, beiden advocaat te Den Haag.

2. De procedure bij de Geschillencommissie

Voor het verloop van de procedure bij de Geschillencommissie verwijst de Commissie van Beroep naar de uitspraak van de Geschillencommissie van 11 december 2020.

3. Feiten

3.1 De Commissie van Beroep gaat uit van de feiten die zijn vermeld in 4.1 tot en met 4.16 van de bestreden uitspraak. Voor zover relevant vult de Commissie van Beroep de opsomming aan met enkele andere vaststaande feiten.

3.2 Op 21 juni 1999 heeft de verzekeraar na bemiddeling en advies door een tussenpersoon aan de consumenten een offerte uitgebracht voor een hypothecaire financiering, waarvan een zogenoemde meegroeihypotheek en meegroeiverzekering deel uitmaken. De consumenten hebben de offerte op 28 juni 1999 ondertekend. In de offerte is onder meer vermeld:

'Bedrag lening	:	NLG 907.000,--
waarvan	:	NLG 507.000,-- Meegroeihypotheek NLG 400.000,-- Aflossingsvrije Hypotheek

(...)

Meegroeiverzekering

(...)

Totaal doelvermogen na 23 jaar	:	NLG 507.000,--
Waarvan op hypotheekrenterek.	:	NLG 253.500,--
Rentevergoeding hypotheekrenterek.	:	gelijk aan de rente (thans 5,30%) van de aan de

polis gekoppelde hypotheek gedurende een eenmalige opbouw van het spaarkapitaal tot het maximum van het leningsbedrag.

Spaardeel van de premie	:	70,17%
Beleggingsdeel van de premie	:	29,83%
Prognoserendement beleggingen	:	8,00%
Portefeuille model	:	Matig offensief
Fondskeuze voor het beleggingsdeel		
Van de premie	:	
1. AA Kapitaalmarktrente Fonds	:	5%
2. Alrenta	:	30%
3. AA Global Fund	:	55%
4. Global Property Fund	:	10%

(...)

De premie en looptijd zijn vast, het voorbeeldkapitaal kan variëren afhankelijk van het daadwerkelijk gerealiseerde rendement. Een toelichting op en berekening van de verschillende voorbeeldkapitalen op basis van de diverse rendementen, treft u aan in de bijlage.

(...)

Algemene Bepalingen/Voorwaarden

(...) Op de Meegroeiverzekering zijn de Algemene voorwaarden Flexibele

Levensverzekering en de Aanvullende Voorwaarden Meegroeiverzekering van toepassing.

(...) U verklaart van de in de offerte genoemde voorwaarden kennis te hebben genomen en daarmee akkoord te gaan.

(...)

3.3 Bij de offerte waren onder meer gevoegd een 'Toelichting en berekening voorbeeldkapitalen', de 'Algemene voorwaarden Flexibele Levensverzekering AVFL-9905',

de 'Aanvullende Voorwaarden Meegroeiverzekering MGV-9910' en een aanvraagformulier voor de meegroeiverzekering.

3.4 In de Toelichting en berekening voorbeeldkapitalen is onder meer vermeld:

'Het doelkapitaal in de offerte is gebaseerd op een rendement dat ABN AMRO Bank in de toekomst voor deze samenstelling veronderstelt. Overeenkomstig de normen van de code rendement en risico van het Verbond van Verzekeraars volgt hieronder een berekening van voorbeeldkapitalen op basis van het gemiddeld historisch rendement, een alternatief rendement, het standaardfondsrendement en het bijbehorende productrendement.

(...)

Bovengenoemde voorbeeldkapitalen en productrendementen zijn gebaseerd op het daadwerkelijk geïnvesteerde gedeelte van de premie en op de veronderstelling dat het genoemde rendement jaarlijks wordt gerealiseerd.

(...)

De gepresenteerde bedragen zijn uitsluitend bedoeld als voorbeeld en niet als garantie of prognose. Deze bedragen zijn netto-bedragen, d.w.z. er is reeds rekening gehouden met premie voor verzekerde risico's, alsmede met gedurende de looptijd van het contract ingehouden kosten.'

3.5 In de Algemene voorwaarden Flexibele Levensverzekering AVFL-9905 is onder meer vermeld:

'Artikel 7 Verrekening van kosten en premies

7.1 De voor de verzekering verschuldigde kosten, zoals o.a. administratiekosten en beheerskosten alsmede de risicopremies, worden onttrokken aan het belegd vermogen voor een bedrag gelijk aan de te verrekenen kosten en/of risicopremies.

(...)

7.3 Voor de onttrekkingen ter verrekening van de administratie- en beheerskosten gelden bedragen en percentages als genoemd in de op de polis van toepassing verklaarde Aanvullende Voorwaarden.

7.4 Indien het belegd vermogen niet (meer) toereikend is om de verschuldigde kosten en risicopremies te onttrekken, dan zal de verzekeringsovereenkomst komen te vervallen.'

3.6 In de Aanvullende Voorwaarden Meegroeiverzekering MGV-9910 is onder meer vermeld:

'Artikel 5

Administratie- en beheerskosten

5.1 Iedere maand wordt ter verrekening van de administratiekosten een bedrag van NLG 12,50 c.q. EUR 5,67 aan het belegd vermogen van de verzekering onttrokken. Voor een premievrijverzekering bedraagt deze onttrekking NLG 6,25 c.q. EUR 2,84 per maand.

5.2 Voor deze Verzekering worden geen beheerskosten in rekening gebracht.

5.3 Bij aankoop en verkoop van participaties worden aankoop- en verkoopkosten in rekening gebracht die gelijk zijn aan die welke de bank hanteert voor het aanhouden van beleggingsrekeningen.

5.4 De risicopremies en kosten worden onttrokken aan het saldo van de Hypotheekrenterekening. Indien er geen of onvoldoende saldo op de Hypotheekrenterekening aanwezig is, worden participaties verkocht van de fondsen waarin is belegd, in verhouding tot de waarde van de beleggingen in de desbetreffende fondsen. In dat geval worden geen verkoopkosten in rekening gebracht.'

3.7 Onderdeel van de Aanvullende Voorwaarden Meegroeiverzekering MGV-9910 is een tabel waarin per leeftijd, voor zowel een man als voor een vrouw, de maandelijks verschuldigde overlijdensrisicopremie per NLG/EUR 10.000,- te verzekeren risicokapitaal is vermeld.

3.8 De consumenten beschikten verder over een brochure 'ABN AMRO Meegroeihypotheek'. In deze brochure is onder meer vermeld:

'De Meegroeihypotheek is op veel manieren af te stemmen op uw wensen. Bijvoorbeeld door de premie tijdelijk of langdurig te verhogen of te verlagen, de looptijd te verlengen of te verkorten, het overlijdensrisico al dan niet te verzekeren.

(...)

Voor de Meegroeiverzekering betaalt u f 12,50 per maand poliskosten. De premie die u betaalt, wordt voor de volle 100% gebruikt om het kapitaal op te bouwen.

(...)

Kiest u ervoor om te beleggen in een beleggingsfonds, dan betaalt u de gebruikelijke 0,5% provisie over elke aankoop en verkooptransactie. Wisselt u van beleggingsfonds tijdens de looptijd van de hypotheek, dan betaalt u slechts 0,5% switchprovisie.

(...)

De opbouw van kapitaal in de Meegroeiverzekering kan op twee manieren (of een combinatie daarvan): sparen tegen het rentepercentage van de hypotheek (u hebt dan in feite een spaarhypotheek) of beleggen in de fondsen van ABN AMRO. Dit geeft meer risico (van koersschommelingen), maar op lange termijn kan het een hoger rendement bieden.'

(...)

Beleggingsmarkten zijn dynamisch; gedurende de lange looptijd van uw hypotheek kan er veel veranderen. Daarom kunt u, wanneer u dat maar wilt, de belegging in uw Meegroeiverzekering verschuiven naar een ander beleggingsfonds of gaan sparen tegen het rentepercentage van uw hypotheek. Eenmaal per jaar sturen we u een opgave van de opgebouwde waarde in uw polis. Daarnaast ontvangt u regelmatig achtergrondinformatie over de ABN AMRO beleggingsfondsen.'

3.9 De consumenten hebben het aanvraagformulier voor de meegroeiverzekering op 28 juni 1999 ondertekend. Op de aanvraag is onder meer vermeld:

'Verzekerd bedrag bij overlijden	:	NLG 507.000,--
(...)		

Spaardeel van de premie	:	70,17%
Beleggingsdeel van de premie	:	29,83%

Beleggingen en opbrengsten

Doelvermogen na 23 jaar	:	NLG 507.000,--
Waarvan op de hypotheekrenterekening	:	NLG 253.500,--
Rentepercentage hypotheekrenterekening	:	5,30%
Prognoserendement beleggingen	:	8,00%
Portefeuille model	:	Matig offensief
Fondskeuze beleggingsdeel van de premie	:	
1. AA Kapitaalmarktrente Fonds	:	5% (1,49% v.d. totale premie)
2. Alrenta	:	30% (8,95% v.d. totale premie)
3. AA Global Fund	:	55% (16,41% v.d. totale premie)
4. Global Property fund	:	10% (2,98% v.d. totale premie)

De premie en looptijd zijn vast, het voorbeeldkapitaal kan variëren afhankelijk van het daadwerkelijk gerealiseerde rendement.'

- 3.10 De meegroeiverzekering is ingegaan op 1 november 1999. De einddatum van de verzekering was 1 november 2022. Bij de verzekering was sprake van een overlijdensrisicodekking en kapitaalopbouw op basis van sparen en beleggen met het beleggingsrisico geheel voor rekening van de consument. Op de verzekering zijn de Riav 1998 en de CRR 1998 van toepassing.
- 3.11 De verzekering is op 21 januari 2013 gewijzigd. De verzekering is daarbij omgezet naar 100% sparen met een gegarandeerd eindkapitaal bij leven van €190.000,00. In verband met deze omzetting zijn alle beleggingen verkocht. De verkoopopbrengst van € 27.528,42 is overgemaakt naar een aan de verzekering verbonden hypotheekrenterekening van de consument. De overlijdensrisicodekking op beide levens is verlaagd naar een 90%-dekking. In het geval van overlijden wordt 90% van de opgebouwde waarde in de verzekering uitgekeerd.
- 3.12 In het kader van een door de verzekeraar aangeboden compensatieregeling heeft de verzekeraar de consument geïnformeerd dat de in rekening gebrachte kosten niet hoger zijn dan het in de regeling afgesproken maximaal kostenniveau en dat de consument daarom geen vergoeding ontvangt. De consument hebben € 587,67 ontvangen als vergoeding voor het hefboomeffect.
- 3.13 De consumenten en de verzekeraar hebben op 11 november 2019 een vaststellingsovereenkomst gesloten. De overeenkomst luidt onder meer:

'Overwegingen:

(...)

- Voor wat betreft de inhoud van het Geschil, sluiten Partijen aan bij al hetgeen hierover in de correspondentie tussen hen aan de orde is gesteld alsmede al hetgeen wat hierover in de procedure bij de Geschillencommissie van Kifid door Cliënten naar voren is gebracht. Hieronder worden in ieder geval maar niet uitsluitend, klachten begrepen in verband met:
 - Misleiding, onjuiste voorlichting en dwaling bij het aangaan van de verzekering,

- Vermeende, onvolledige, onnauwkeurige, ontransparante of onbegrijpelijke contractuele en pre-contractuele informatie,
- Nadelige gevolgen van het zogenaamde hefboom-en inteereffect,
- Tussentijdse aanpassing van de verzekering,
- Onvoldoende naleving van wet- en regelgeving waaronder bijvoorbeeld Code Rendement en Risico en RIAV,
- Afwezigheid van een contractuele grondslag voor de in rekening gebrachte kosten (waaronder ook verstaan TER-kosten of fondsbeheerkosten),
- Omvang premie en investering in de Verzekering,
- Beleggingsrisico en risicobereidheid,
- Afwezigheid garantie op de investeringspremies die ingelegd zijn op de renterekening,
- Uitoefening zorgplicht vanwege achterblijvende poliswaarde gedurende de looptijd.

Verzekeraar heeft de klacht van Cliënten op inhoudelijke gronden afgewezen.

- Partijen zijn, onder de hierna te noemen voorwaarden en bepalingen zonder dat daarbij sprake is van volledige aanvaarding over en weer van de uitgangspunten en/of standpunten van de andere partij, tot een schikking ter finale kwijting omtrent het Geschil gekomen die zij door middel van deze Vaststellingsovereenkomst wensen vast te leggen (...).
- De onderhavige schikking ziet echter niet op de volgende onderdelen van het Geschil toe:
 - a. De informatieverstrekking over de hoogte van de verrekenende risicopremies (voor het overlijdensrisico) en de invloed daarvan op het rendement,
 - b. Het waarschuwen door Verzekeraar voor bepaalde gevolgen van de risicopremies, bekend onder de term “hefboomeffect”,
 - c. De informatieverstrekking over, dan wel waarschuwing voor gestelde beleggingsrisico’s die aan de verzekeringsovereenkomst verbonden zouden zijn onder invloed van bedoeld “hefboomeffect”.

Deze drie onderdelen a, b en c van het Geschil worden hierna gezamenlijk de “Uitgezonderde Klachtonderdelen” genoemd en van de finale kwijting uitgezonderd.

Partijen zijn het volgende overeengekomen:

1. BETALING

1.1 Verzekeraar betaalt aan Cliënten een bruto bedrag groot EUR 6.000,- (...) ter definitieve afdoening van al hetgeen partijen over en weer uit hoofde van het Geschil van elkaar te vorderen hebben.
(...)

2. KWIJTING EN AFBAKENING GESCHIL

2.1 Met uitzondering van (de implicaties van) de Uitgezonderde Klachtonderdelen, verklaren Cliënten dat met de betaling (...) alle schade (...) volledig is vergoed en doen zij onherroepelijk en zonder voorbehoud afstand van alle aanspraken en verlenen ABN AMRO Levensverzekering NV alsmede ABN AMRO Bank NV finale kwijting van al hetgeen zij uit hoofde van het Geschil te vorderen hebben.’

4. Klacht en uitspraak Geschillencommissie

- 4.1 De klacht van de consumenten betreft eigenschappen van de meegroeiverzekering en de verplichting van de verzekeraar om hen daarover te informeren of daarvoor te waarschuwen. De consumenten hebben diverse vorderingen ingesteld.
- 4.2 De Geschillencommissie heeft in de bestreden uitspraak de klacht en de vorderingen van de consumenten beoordeeld aan de hand van een beoordelingskader dat is opgesteld ten behoeve van het behandelen van klachten over beleggingsverzekeringen. Volgens de Geschillencommissie kan niet worden aangenomen dat de verzekeraar de consumenten bij het afsluiten van de verzekering had moeten informeren over en waarschuwen voor een hefboom- en inteereffect en is niet gebleken van oneerlijke bedingen.
- 4.3 De vorderingen van de consumenten zijn afgewezen.

5. Beoordeling van het beroep

Vorderingen

- 5.1 De consumenten vorderen in beroep:

‘Primair vordert Consument vermogensherstel waarbij ervan wordt uitgegaan dat hij in de situatie komt te verkeren als wanneer de verzekeraar niet zou zijn tekortgeschoten (keuze voor 90% restitutiedekking en 100% investeren in de hypotheekrenterekening vanaf ingangsdatum verzekering). Subsidiair roept hij poliswaardeherstel in door nietigverklaring van de onredelijk bezwarende risicopremiebedingen.

De Commissie van Beroep wordt verzocht de bestreden uitspraak te vernietigen, voor zover tegen de daarin opgenomen onderdelen is gegriefd, en met inachtneming van artikel 38.10 van het reglement Geschillencommissie, een door haar passend geachte beslissing voor de bestreden beslissing in de plaats stellen als volgt:

Verzekeraar dient binnen vier weken na de dag waarop een afschrift van deze beslissing aan partijen is verstuurd, de (eind)waarde van de Verzekering opnieuw vast te stellen waarbij terugwerkende kracht tot aan ingangsdatum van 1 november 1999 wordt gegeven aan de hem in 2013 getroffen schadebeperkende maatregelen, te weten aanpassing van zijn lopende Meegroeiverzekering (switch naar 100% hypotheekrenterekening, verlaging risicodekking naar 90% restitutiewaarde).

Dan wel subsidiair:

Verzekeraar dient binnen vier weken na de dag waarop een afschrift van deze beslissing aan partijen is verstuurd, de waarde van de Verzekering opnieuw vast te stellen waarbij de risicopremiebedingen AVFL-9905, art. 1 jo. 7.2 & 7.4 en MGV-9910, art. 1 jo. 5.4 i als onredelijk bezwarend worden verklaard, en bij deze herberekening van de poliswaarde de nietige bedingen buiten beschouwing worden gelaten en derhalve de bij Belanghebbende ingehouden risicopremies worden berekend en aan hem worden gerestitueerd, vermeerderd met het gederfde rendement.

Daarnaast dient Verzekeraar de kosten voor rechtsbijstand door de gemachtigde van Consument te vergoeden. De Commissie zal deze kosten in eerste aanleg op grond van het hier nog toepasselijke oude reglement vaststellen conform het liquidatietarief zoals dit wordt gehanteerd door de rechterlijke macht op € 4.865,- (zeven punten, tarief III20), te vermeerderen met € 50,- administratiekosten. De Commissie zal deze kosten in beroep vaststellen op € 2.085 (drie punten, tarief III), te vermeerderen met € 500,- administratiekosten.'

Inleiding

- 5.2 De meegroeiverzekering die de consumenten hebben gesloten, voorzag in een uitkering van een kapitaal bij leven op de einddatum en bij overlijden vóór de einddatum. Het kapitaal bij leven werd opgebouwd door te sparen tegen een rente die gelijk was aan de rente op de hypothecaire lening en door te beleggen in een mix van fondsen. Van de premie die de consument betaalde, werd 70% gespaard en 30% belegd. Het spaartegoed werd aangehouden op een hypotheekrenterekening, met de naam Hypotheekfonds. Het verzekerde kapitaal bij overlijden bedroeg NLG 507.000,- (€ 230.066,57). De hoogte van de premie voor de dekking van het overlijdensrisico (de risicopremie) is vermeld in een tabel die een bijlage is bij de polisvoorwaarden. De hoogte van de premie is volgens de tabel afhankelijk van de leeftijd van de consumenten en het verzekerde kapitaal. De systematiek van de verzekering (universal life) bracht mee dat de risicopremie alleen behoefte te worden betaald over het verschil tussen het verzekerde kapitaal en het reeds via sparen en beleggen opgebouwde kapitaal. De risicopremie werd betaald uit het spaartegoed op de hypotheekrenterekening.

Vaststellingsovereenkomst

- 5.3 Met betrekking tot de klacht die de consumenten aan de Geschillencommissie hebben voorgelegd, hebben partijen een vaststellingsovereenkomst gesloten. Volgens deze overeenkomst is een schikking getroffen voor het geschil, met uitzondering van enkele, specifiek benoemde geschilpunten. Over deze geschilpunten is verder geprocedeerd.
- 5.4 De uitgezonderde geschilpunten zijn vermeld op pagina 2 van de vaststellingsovereenkomst en betreffen de hoogte van de risicopremies, de invloed van de risicopremies op het rendement, de verplichting om te waarschuwen voor het hefboomeffect van de risicopremies en de verplichting om te informeren over of waarschuwen voor beleggingsrisico's onder invloed van het hefboomeffect.

Risicopremies

- 5.5 Wat betreft de hoogte van de risicopremie geldt het volgende. Het is de keuze geweest van de consumenten om een vast kapitaal van € 230.066,57 te verzekeren, en niet 90% van de restitutiewaarde. Dat zij later een andere keuze hebben gemaakt, en mogelijk achteraf hun eerdere keuze betreurden, kan de verzekeraar niet worden aangerekend en maakt de verzekering niet tot een gebrekkig product.

- 5.6 De hoogte van de risicopremie was bij het sluiten van de verzekering voor de consumenten kenbaar uit de tabel. Naar mate het spaartegoed hoger werd en de waarde van de beleggingen toenam, nam het verzekerde kapitaal af en werd de verschuldigde risicopremie lager. Met deze risicopremie hebben zij ingestemd. Hetgeen de consumenten hebben aangedragen, rechtvaardigt niet het oordeel dat de verzekeraar hen niet aan het betalen van deze risicopremie heeft mogen houden. Het is overigens niet gebleken dat de risicopremie naar de maatstaven van toen buitensporig hoog was.
- 5.7 Uit het voorgaande volgt dat voor zover de consumenten ook bezwaren tegen de hoogte van de risicopremie of de overlijdensrisicodekking hebben willen aanvoeren, deze bezwaren worden verworpen.

Hefboomeffect

- 5.8 Wat betreft het hefboomeffect is in de vaststellingsovereenkomst bepaald dat het gaat om 'bepaalde gevolgen van de risicopremies, bekend onder de term 'hefboomeffect'. In de procedures die tot uitspraken van de Geschillencommissie en de Commissie van Beroep hebben geleid, is onder het hefboomeffect verstaan:

'Als het rendement van de beleggingen op een zeker moment achterblijft bij de verwachting waarvan bij het sluiten van de verzekering was uitgegaan, valt het bij te verzekeren risicokapitaal hoger uit dan verwacht, zodat meer overlijdensrisicopremie dan verwacht nodig is, waardoor de waarde van de beleggingen nog lager uitvalt. Omgekeerd zal bij meevallende rendementen het risicokapitaal juist lager uitvallen dan verwacht, zodat minder overlijdensrisicopremie nodig is, waardoor de waarde van de beleggingen hoger kan uitvallen. Deze versterkende effecten worden aangeduid als het hefboomeffect. Ook als het bedrag van de voor een periode verschuldigde overlijdensrisicopremie en (andere) kosten de voor de periode belegde premie overtreft, wordt dat bedrag volledig aan de beleggingen onttrokken, waardoor in dat geval op die beleggingen wordt ingeteerd. Vandaar dat ook wel wordt gesproken van het hefboom- en inteereffect. De kans dat op de beleggingen wordt ingeteerd, wordt vergroot indien andere factoren tot verhoging van de overlijdensrisicopremie leiden. Zo bepaalt ook de leeftijd de hoogte van de overlijdensrisicopremie: bij een hogere leeftijd is de premie hoger, aangezien de kans dan groter is dat de verzekerde komt te overlijden. Zeker wanneer het overlijdensrisico van personen op hogere leeftijd is verzekerd, heeft dit ieder jaar een aanmerkelijke en steeds groter stijging van de overlijdensrisicopremie tot gevolg. Het hefboomeffect zal zich voorts sterker doen voelen, naarmate de verzekerde uitkering bij overlijden hoger is. De hoogte van het verwachte rendement is van invloed in die zin, dat bij een optimistische prognose eerder een negatief hefboomeffect zal optreden en bij een pessimistische prognose eerder een positief hefboomeffect.' (Zie onder meer CvB 13 maart 2018, zaak 2018-019, nr. 5.35, en CvB 23 november 2020, zaak 2020-017B, nr. 3.4.3.)

- 5.9 Gesteld noch gebleken is dat partijen bij het sluiten van de vaststellingsovereenkomst een andere of ruimere betekenis van het hefboomeffect voor ogen heeft gestaan, dan hiervoor is weergegeven. De Commissie van Beroep zal daarom van deze betekenis uitgaan.

- 5.10 Het hefboomeffect van de risicopremies is de kern van dit beroep. De grieven 6 tot en met 19 gaan hierover.
- 5.11 In de loop van het beroep hebben de consumenten ook ter sprake gebracht dat negatieve beleggingsresultaten in het eerste jaar of de eerste jaren van de verzekering, tot gevolg kunnen hebben dat het prognoserendement onhaalbaar wordt, al dan niet doordat in het rekenmodel voor het prognoserendement daarmee geen rekening is gehouden. In dit verband hebben de consumenten er onder meer op gewezen dat bij een beleggingsverzekering met een prognoserendement van 8%, waarbij wordt belegd in een mixfonds met een reële verwachting van een rendement van 6,2%, de kans op een voor een consument gunstige uitkomst maar 26% is en de kans op een ongunstige uitkomst dus 74% is. De consumenten verwijzen hiervoor naar het rapport Feitenonderzoek Beleggingsverzekeringen, Deel I, van 9 oktober 2008, van de AFM (p. 146).
- 5.12 Dit punt betreft de vraag of het prognoserendement van de meegroeiverzekering aan de consumenten een reële inschatting gaf van het te verwachten rendement en, in het verlengde daarvan, of over het te verwachten rendement bij de aanvang van de verzekering voldoende en correcte informatie is verstrekt. De AFM bespreekt in het rapport, voor zover de consumenten daarnaar in dit verband verwijzen, het resultaat van het onderzoek in een bepaalde periode naar de invloed van de beweeglijkheid van de beleggingsrendementen (volatiliteit), in relatie tot het prognoserendement bij aanvang van de beleggingsverzekeringen. Het gaat daar niet over de specifieke vragen omtrent risicopremie en het hefboomeffect van deze premie. De consumenten hebben niet of onvoldoende toegelicht dat de haalbaarheid van het prognoserendement in relatie tot de volatiliteit, valt onder de geschilpunten die partijen buiten de vaststellingsovereenkomst hebben gelaten, althans dat de consumenten redelijkerwijs mochten begrijpen dat dit punt daarbuiten viel. De verzekeraar heeft dus terecht bezwaar ertegen gemaakt dat dit punt wordt betrokken in dit beroep. De Commissie van Beroep bespreekt dit punt om die reden verder niet.
- 5.13 In eerdere uitspraken heeft de Commissie van Beroep beslist dat als er in de concrete omstandigheden van een individueel geval een niet denkbeeldig – en dus niet te verwaarlozen – risico bestond dat door achterblijvende rendementen in geval van overlijden van een consument vóór de einddatum van de verzekering in het geheel geen uitkering zou worden gedaan, verzekeraars hun verzekeringnemers daarop hadden moeten wijzen. Deze informatie- of waarschuwingsplicht bestond dus alleen bij aanwezigheid van dit bijzondere risico (zie onder meer CvB 22 juni 2017, 2017-023A, nrs. 4.21-4.31, en CvB 23 november 2020, 2020-017B, nrs. 3.2.13-3.2.19 en 3.4.5). De consument moet aannemelijk maken dat het bijzondere risico met betrekking tot het hefboom- en inteereffect in zijn specifieke geval bestaat. Hij moet aantonen dat het bijzondere risico een niet te verwaarlozen risico is. Bestaat het niet te verwaarlozen bijzondere risico, dan geldt een informatie- of waarschuwingsplicht (CvB 6 november 2015, 2017-035, nrs. 4.50-4.51, en CvB 23 november 2020, 2020-017B, nr. 3.4.5). Buiten dit bijzondere risico van het hefboom- en inteereffect bestaat geen verplichting om verzekeringnemers (nadere) informatie te verschaffen in verband met het hefboom- en inteereffect (CvB 6 november 2017, 2017-035, nr. 4.52, CvB 13 maart 2018, 2019-019, nr. 5.37, en CvB 23 november 2020, 2020-017B, nr. 3.4.5).

- 5.14 Bij deze beslissingen heeft de Commissie van Beroep ook in aanmerking genomen dat er in aanvulling op bepaalde wettelijke regelingen, zoals de Regeling informatievoorziening aan verzekeringnemers 1994 (Riav), informatieverplichtingen kunnen bestaan. Een dergelijke aanvullende informatieverplichting is aanvaard voor het hiervóór genoemde bijzondere risico. De Commissie van Beroep verwijst onder meer naar hetgeen is overwogen in 3.2.13-3.2.19 van haar uitspraak van 23 november 2020 (2020-107B). In zoverre biedt het arrest van de Hoge Raad van 11 februari 2022 (ECLI:NL:HR:2022:166) ook geen nieuwe gezichtspunten voor de beslissing in deze zaak.
- 5.15 De consumenten bepleiten met een beroep op uitspraken van het Hof van Justitie EU in wezen dat de Commissie van Beroep terugkomt van haar eerdere beslissingen en aanvaardt dat de verzekeraar de consumenten behoorde te informeren over het hefboomeffect in het algemeen. De Commissie van Beroep ziet daarvoor echter geen aanleiding. De consumenten konden aan de hand van de tabel die onderdeel is van de polisvoorwaarden, weten welke risicopremie zij voor de dekking van het overlijdensrisico waren verschuldigd. Zij wisten ook dat de risicopremie in de systematiek van de universal life-verzekering alleen werd berekend over het verschil tussen de gekozen verzekerde som en het opgebouwde kapitaal, en niet over de volledige verzekerde som. Voor een normaal geïnformeerde en redelijk omzichtige en oplettende consument ('gemiddelde' consument) behoorde duidelijk te zijn dat beleggingsresultaten konden tegenvallen, en dat bij tegenvallende beleggingsresultaten een hogere risicopremie moest worden voldaan dan waarop mogelijk was gerekend. Daarmee was voldoende kenbaar – dus transparant – dat bij een lager rendement dan geprognosticeerd en dus een hogere risicopremie dan verwacht, er minder overbleef voor de opbouw van kapitaal.
- 5.16 De beschouwingen van de consumenten over een 'uyl-algoritme' brengen hierin geen verandering. De informatieplicht van de verzekeraar ging niet zover dat hij wiskundige of actuariële berekeningen aan de consumenten moest voorhouden en uitleggen.
- 5.17 De consumenten hebben niet aannemelijk gemaakt dat in hun geval het bijzondere risico bestond dat in geval van overlijden vóór de einddatum van de verzekering in het geheel geen uitkering – of een daarmee op één lijn te stellen lage uitkering – zou worden gedaan. Het ligt ook niet voor de hand dat dit bijzondere risico bestond, omdat tegenvallende beleggingsresultaten zich alleen konden voordoen in het kapitaal dat werd opgebouwd met 30% van de bruto premie. De verzekeraar had in zoverre dan ook geen informatie- of waarschuwingsplicht. Overigens heeft de verzekeraar in dit geval door middel van haar polisvoorwaarden wel erop gewezen dat 'indien het belegd vermogen niet (meer) toereikend is om de verschuldigde kosten en risicopremies te onttrekken, dan zal de verzekeringsovereenkomst komen te vervallen' (art. 7.4 van de Algemene voorwaarden Flexibele Levensverzekering AVFL-9905).
- 5.18 De consumenten stellen, kennelijk in het algemeen, dat het bijzondere risico niet is uit te sluiten, zodat er altijd een verplichting was om daarvoor te waarschuwen, en niet alleen als een consument achteraf het bestaan daarvan aannemelijk maakt. Dit standpunt volgt de Commissie van Beroep niet. Het gaat er niet om of er in het algemeen een dergelijk risico was, maar of het in dit specifieke geval een niet denkbeeldig en dus niet te verwaarlozen risico was. Het ligt op de weg van een

consument die stelt dat de verzekeraar in zijn geval een verplichting had om hem te informeren over en te waarschuwen voor het bestaan van dit niet-denkbeeldige en dus niet te verwaarlozen risico – en deze verplichting heeft geschonden –, om aannemelijk te maken dat de verzekeraar deze verplichting had, en dus dat dit risico bestond.

- 5.19 De Commissie van Beroep merkt ten overvloede op dat zelfs al zou de verzekeraar in dit geval een dergelijke informatie- of waarschuwingsplicht hebben gehad, de consumenten geenszins aannemelijk hebben gemaakt dat zij een andere keuze zouden hebben gemaakt, indien zij over het bijzondere risico zouden zijn geïnformeerd. Daarbij valt mede in aanmerking te nemen dat de andere keuze alleen betrekking zou hebben op de beslissing om slechts 30% van de premie te besteden aan beleggen.
- 5.20 Verder stellen de consumenten nog dat het bijzondere risico ook bestond, omdat zij de mogelijkheid hadden hun keuze om slechts 30% van de premie te besteden aan beleggen, te wijzigen. De Commissie van Beroep volgt ook dit standpunt niet. De verzekeraar behoeft de consumenten niet te informeren over of waarschuwen voor gevolgen van keuzes die de consumenten niet maakten.
- 5.21 Ook voor het overige zijn geen argumenten aangevoerd die het oordeel rechtvaardigen dat de verzekeraar in dit geval een informatie- of waarschuwingsplicht ten aanzien van het hefboomeffect niet is nagekomen. Dit leidt tot de conclusie dat de grieven 6 tot en met 19 niet slagen.

Beoordelingskader

- 5.22 Grief 1 betreft bezwaren van de consumenten tegen het algemene beoordelingskader dat de Geschillencommissie in de bestreden uitspraak heeft opgenomen. Voor zover deze bezwaren relevant zijn voor de uitkomst van het beroep, heeft de Commissie van Beroep daarmee rekening gehouden. Voor het overige behoeven de bezwaren geen bespreking.
- 5.23 Met grief 5 betogen de consumenten dat de Geschillencommissie niet aan het beoordelingskader mag vasthouden, maar zijn argumenten opnieuw had moeten beoordelen en bespreken. Ook deze grief kan, als al gegrond, op zichzelf niet leiden tot het toewijzen van de vorderingen van de consument. Voor zover de argumenten relevant zijn voor de beslissing in beroep, heeft de Commissie van Beroep die besproken. Ten overvloede merkt de Commissie van Beroep op dat het de Geschillencommissie vrijstond om te verwijzen naar eerdere uitspraken, al dan niet uitgewerkt in een beoordelingskader, als zij in de aangevoerde argumenten geen redenen zag voor een daarvan afwijkende beslissing.

Procesdossier, feiten en vorderingen

- 5.24 Grief 2 betreft bezwaren van de consumenten tegen de opsomming van de processtukken die tot het procesdossier van de Geschillencommissie behoren. De Commissie van Beroep behoeft deze bezwaren niet te bespreken, omdat deze niet kunnen leiden tot het toewijzen van de vorderingen van de consumenten.

- 5.25 Hetzelfde geldt voor grief 3, waarin de consumenten enkele bezwaren naar voren brengen tegen de weergave van de feiten door de Geschillencommissie.
- 5.26 Grief 4 bevat bezwaren van de consumenten tegen de weergave door de Geschillencommissie van zijn vorderingen. De Commissie van Beroep heeft de vorderingen van de consumenten, zoals in beroep geformuleerd, hiervóór geciteerd in 5.1 en verwijst daarnaar.

Kosten

- 5.27 Tijdens de procedure in beroep heeft de Hoge Raad prejudiciële vragen beantwoord over, kort gezegd, het bestaan van aanvullende informatieverplichtingen bij beleggingsverzekeringen. Bij de behandeling van die vragen heeft de gemachtigde van de consumenten zijn zienswijze aan de Hoge Raad kenbaar gemaakt. De consumenten verlangen dat de verzekeraar kosten vergoedt die hun gemachtigde daarvoor heeft gemaakt.
- 5.28 Er is geen grondslag om de verzekeraar te verplichten de kosten aan de consumenten te vergoeden. In de eerste plaats zijn de kosten niet gemaakt in deze zaak. Het beantwoorden van de prejudiciële vragen vond plaats in een hoger beroep tussen andere partijen, dat aanhangig was bij het gerechtshof Den Haag. In de tweede plaats blijkt niet dat de consumenten kosten voor de behandeling van dat hoger beroep of voor de prejudiciële procedure hebben gemaakt. Uit het feit dat hun gemachtigde, die ook voor andere consumenten optreedt, reden heeft gezien om zijn opinie door tussenkomst van een cassatieadvocaat kenbaar te maken in de prejudiciële procedure, volgt niet dat de kosten daarvan ten laste van de consumenten zijn gebracht of kunnen worden gebracht ten behoeve van de behandeling van dit beroep. Ten slotte neemt de Commissie van Beroep nog in aanmerking dat het arrest van de Hoge Raad voor de beslissing in deze zaak geen bijzondere betekenis heeft.
- 5.29 Gelet op de uitkomst van dit beroep is er ook voor het overige geen reden om de consumenten een vergoeding voor kosten van rechtsbijstand of andere kosten toe te kennen.

Slotsom

- 5.30 De slotsom is dat de uitspraak van de Geschillencommissie moet worden bevestigd.

6. Beslissing

De Commissie van Beroep:

- 6.1 bevestigt de uitspraak van de Geschillencommissie;
- 6.2 wijst af hetgeen de consumenten in beroep hebben gevorderd.